

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КРУГЛОГО СТОЛУ

СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Факультет психології, політології та соціології

Кафедра психології

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

КРУГЛОГО СТОЛУ

«СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

Видавництво
«Юридика», 2025

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Аракелян Мінас Рамзесович**, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, перший проректор Національного університету «Одеська юридична академія»

Члени редакційної колегії:

Цільмак Олена Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Геращенко Олександр Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гурін Руслан Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Джежик Ольга Володимирівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Самара Ольга Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Ташматов Вячеслав Абдуллайович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Шмаленко Юлія Іванівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

Зважаючи на свободу наукової творчості, відповідальність за достовірність матеріалів та фактів, унікальність тексту тез та дотримання вимог академічної доброчесності, несуть автори.

С 916 Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи : збірник матеріалів Круглого столу присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.) / за заг. ред. М. Р. Аракеляна. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 160 с. Режим доступу: <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

ISBN 978-617-8182-85-4

DOI <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

Збірник матеріалів підготовлено за доповідями учасників Круглого столу «Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи» присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.).

УДК 159.98:340(049.2)

DOI:

Третякова Тетяна Миколаївна,

кандидат політичних наук, доцент,

доцент кафедри психології

Національний університет «Одеська юридична академія»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2552-5850>

ПРАВОСВІДОМІСТЬ, ПРАВО, ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я – СИСТЕМА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ КАТЕГОРІЙ

Методологічний підхід до аналізу категорій ніколи не втратить своєї важливості, оскільки завжди розкриває сутність явищ і підкреслює їх природу, зокрема в контексті сучасних тенденцій їх прояву. З огляду на сучасну ситуацію, важко не помітити, що український народ перебуває у складних умовах, і тому важливо звернути увагу на поняття психічного здоров'я, зокрема в його зв'язку з рівнем правосвідомості та функціонуванням права в цілому.

Доцільно розпочати з категорії «право», оскільки людина, з'являючись на світ, одразу потрапляє в певну правову реальність, що згодом впливає на формування її правосвідомості. Однак ми цілеспрямовано виділили категорію «правосвідомість» першою, підкреслюючи важливість особистісної відповідальності за функціонування сучасного права.

Правосвідомість – це форма суспільної свідомості, яка відображає ставлення суб'єктів правовідносин до чинного права та пов'язаних з ним правових явищ. Через правосвідомість відображаються не лише стан прав і відносин, а й тенденції їх змін. Основні функції правосвідомості включають: а) когнітивну – пізнання прав та реальності, їх відображення в теоріях, концепціях, доктринах; б) правотворчу – формування права як системи норм і їх закріплення в законодавстві; в) правореалізуючу (праворегуючу) – забезпечення впровадження норм права у поведінку суб'єктів. Правосвідомість включає три основні блоки: ідеологічні (теоретичні, когнітивні), психологічні та поведінкові елементи. Ідеологічні елементи відображають систему прав, принципів, ідей, теорій, які є результатом наукового аналізу правової реальності. Психологічні елементи стосуються емпіричного сприйняття правової дійсності суспільством, що виражається

в думках, почуттях і переживаннях. Поведінкові елементи стосуються мотивів правової поведінки і установок, що визначають законослухняну поведінку [2].

Категорія «право» походить від кореня «прав», що позначає справедливість і правду. В юридичній літературі розрізняють два основних трактування цієї категорії: загально-соціальне (що має своїм джерелом суспільне життя і не залежить від держави) та спеціально-соціальне (юридичне), яке є результатом діяльності держави. Права можуть бути як формально визначеними (позитивне право, створене державою і закріплене в законодавстві), так і природними (які є невід'ємними правами людини, що впливають з її природи) [1].

Що стосується категорії «психічного здоров'я», то вона тісно пов'язана з правом і правосвідомістю. Психічне здоров'я людини є комплексним поняттям, що включає взаємодію багатьох факторів. Воно визначає здатність особистості усвідомлювати себе як суб'єкта, що взаємодіє з навколишнім світом. Психічне здоров'я залежить від багатьох аспектів, зокрема від правової реальності, яка забезпечує базову потребу людини в безпеці [3]. Людина, яка усвідомлює свої права і свободи, розуміє, що держава та міжнародна спільнота гарантують їх дотримання, знаходиться в психологічно стабільному стані і може вільно реалізовувати свій потенціал.

Таким чином, правосвідомість є складним соціальним утворенням, яке формує поведінкові моделі особистості. Якщо правосвідомість деформується, це може мати негативний вплив на поведінку людей у правовій сфері, а в найгірших випадках – призвести до ігнорування самої ідеї права. Це сигналізує про можливу деградацію суспільства, і в такому випадку говорити про психічне здоров'я стає проблематичним. Потрібно визнати порушення психічного здоров'я і вжити системних заходів для його відновлення.

Отже, підвищення рівня правосвідомості є важливою задачею для освітніх установ і організацій, оскільки це сприятиме підготовці кадрів, які будуть піклуватися про добробут нації.

Список використаних джерел

1. Скакун О. Ф. Теорія держави і права. Харків : Консум, 2001, 704 с.
2. Правосвідомість. *Юридична енциклопедія* : у 6 т. / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. С. 49. ISBN 966-7492-05-2.
3. Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві : збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної конференції/ упор. Н. М. Бамбурак. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. 400 с.

Ключові слова: правосвідомість, функції правосвідомості, індивідуальна правосвідомість, групова та суспільна правосвідомість, право, природне право, позитивне право, психічне здоров'я.

Keywords: legal awareness, functions of legal awareness, individual legal awareness, group and social legal awareness, law, natural law, positive law, mental health.

Самара Євгенія Вікторівна МЕДИЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЛІКУВАННЯ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ.....	85
Самара Ольга Євгенівна ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО ПРОФІЛАКТИКИ РЕЦИДИВІВ ПОВЕДІНКОВИХ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ	90
Татьянчиков Андрій Олександрович ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПСИХОДІАГНОСТИКИ НА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНІЙ ПРОГРАМІ «ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ».....	96
Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Глухая Анастасія Олександрівна АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ.....	99
Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Мовчан Рената Богданівна ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ	104
Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Папінян Вікторія Валентинівна Атанасова Кароліна Костянтинівна ВПЛИВ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВ ПРАЦІ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ НЕБЕЗПЕЧНИХ ПРОФЕСІЙ.....	108
Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Пахомова Анастасія Валеріївна ВПЛИВ ДИСТРЕСУ НА КОГНІТИВНІ ФУНКЦІЇ ЛЮДИНИ	111
Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Петровчан Діана Михайлівна ПРОЯВИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ПСИХОЛОГІЇ	115
Третьякова Тетяна Миколаївна ПРАВОСВІДОМІСТЬ, ПРАВО, ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я – СИСТЕМА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ КАТЕГОРІЙ.....	119
Третьак Іраїда Вадимівна МЕТОДИ ІНТЕГРАЦІЇ ТАНЦЮВАЛЬНО-РУХОВОЇ ТЕРАПІЇ У ПРОГРАМИ ТАНЦЮВАЛЬНИХ ГУРТКІВ ДЛЯ ЖІНОК ВІКОМ 30–60 РОКІВ	122